

JUBILEJNÍ „MLÉČNÉ FÓRUM 2019“ V BERLÍNĚ

Jindřich Kvapilík

Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i., Praha-Uhřetěves

Jubilee „Dairy Forum 2019“ in Berlin

Ve dnech 21. a 22. března 2019 se v berlínském hotelu Titanic konalo desáté „Mléčné fórum“, tentokrát s mottem „Německá výroba mléka v mezinárodním obchodu - šance a rizika“. Stejně jako v minulých letech byly organizátory této akce Německý spolek zemědělců, Svaz mlékáren, Německá zemědělská společnost a další. Jednání a doprovodného programu fóra se zúčastnilo kolem 500 návštěvníků z Německa a z řady dalších států.

První den jednání byla zorganizována panelová diskuse zástupců výzkumu a vědy, politiky, profesních organizací a praxe na téma „Export nebo domácí trh - v čem je budoucnost?“, v průběhu druhého dne bylo kromě zahájení a závěru prezentováno osm odborných přednášek. Po oba dny byla přístupná výstava více než třiceti firem spojená s prezentací jejich výrobků.

Poněvadž i pro české chovatele a další profesní skupiny podílející se na výrobě mléka může být zajímavá řada výsledků, názorů a zkušeností, je jich v tomto krátkém příspěvku několik uvedeno. Jedná se o problematiku přednesenou v rámci odborných prezentací v průběhu fóra, popř. publikovaných z průběhu jednání.

Abstrakt

Z průběhu panelové diskuse předních německých odborníků zaměřené na domácí trh a export mléčných výrobků mimo jiné vyplynulo, že přibližně polovina v Německu vyrobeného mléka se vyváží. Znamená to, že jeho výrobci a zpracovatelé musí rovnoměrně zohledňovat domácí a zahraniční trhy. Jedná se např. o růst nákladů s rostoucí podporou domácího trhu zaměřeného na pohodu zvířat a ochranu životního prostředí, o globální prolínání trhů s agrárními surovinami a potravinami a o současný růst některých politikou indukovaných omezujících tendencí (cla, prokazování původu, importního embarga aj.).

Aktuální problematika projednávaná formou přednášek a navazujících diskusí zahrnovala např. „Vývoj mezinárodních trhů s mlékem začátkem roku v začátku roku 2019“, „Zpeněžování mléka

v rámci sdružení chovatelů“, „Modely udržitelnosti v globální soutěživosti“, „Možnosti mléčných trhů v jižní Asii a v Číně“, „Značky a mléko - šance a rizika tvorby a udržování“, „Produkční standardy a konkurenceschopnost ve výrobě mléka“ aj. Průběh „Milchfora 2019“ byl pořadatelem, účastníky i sdělovacími prostředky hodnocen pozitivně.

Klíčová slova: mezinárodní trhy s mlékem, export, import, produkce mléka, zpeněžování mléka, Německo, EU, Čína

Abstract

A panel discussion of leading German experts on the domestic market and export of dairy products showed that about half of Germany's milk is exported. This means that its producers and processors must take equal account of domestic and foreign markets. These include rising costs with increasing support for the domestic market focusing on animal welfare and environmental protection, global blending of agrarian raw materials and food markets and the current growth of some policy-induced restrictive tendencies (customs, proof of origin, import embargo etc.).

Current issues discussed in the form of lectures and related discussions included, for example, „Developing international milk markets at the beginning of 2019“, „Monetization of milk within the association of breeders“, „Global competitiveness sustainability models“, „Dairy market opportunities in South Asia and in China“, „Brands and milk – the chances and risks of creating and maintaining“, „Production standards and competitiveness in milk production“ etc. The course of „Milchforum 2019“ was positively evaluated by the organisers, participants and the media.

Key words: international milk markets, export, import, milk production, monetization of milk, Germany, EU, China

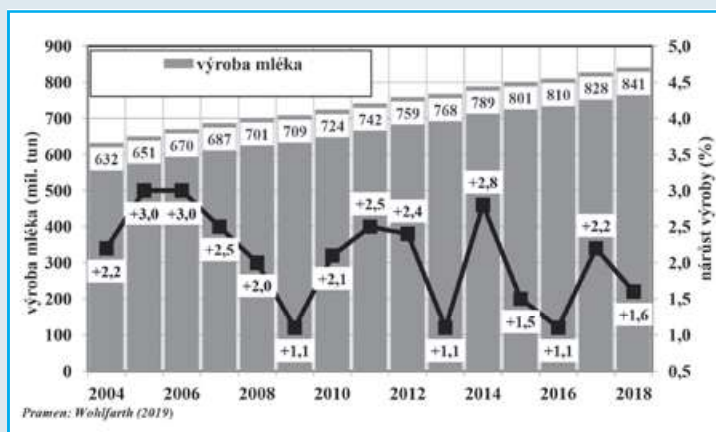
První jednací den

Tab. 1 Výroba kravského mléka v regionech světa

Ukazatel	2011	2016	2017	2017 - 2011		2017 - 2016	
	mil. tun			mil. tun	%	mil. tun	%
EU-28	150,1	161,2	163,2	+13,1	+8,7	+2,0	+1,2
Asie	105,0	135,1	143,9	+38,9	+37,0	+8,8	+6,5
Amerika Severní	97,4	104,5	105,9	+8,5	+8,7	+1,4	+1,3
Amerika Jižní ¹⁾	78,2	78,4	78,7	+0,5	+0,6	+0,3	+0,4
Evropa (bez EU)	60,3	59,7	60,3	0	0	+0,6	+1,0
Jihovýchodní Asie	50,2	45,7	43,6	-6,6	-13,1	-2,1	-4,6
Afrika	35,5	36,3	35,4	-0,1	-0,3	-0,9	-2,5
Oceánie	26,5	30,8	30,3	+3,8	+14,3	-0,5	-1,6
Asie - Střední východ	13,0	12,3	13,2	+0,2	+1,5	+0,9	+7,3
svět celkem	616,2	664	674,5	+58,3	+9,5	+10,5	+1,6

Pramen: CLAL.it (2018).

¹⁾ + Amerika Střední + Karibik.

Graf 1 Výroba mléka ve světě (všechny druhy, mil. tun)

V krátkém referátu věnovaném zahájení fóra uvedl předseda představenstva Svazu mlékáren a mlékárny Hochland Peter Stahl mimo jiné, že význam mezinárodního obchodu bude brzy zřejmý z dlouho připravovaného brexitu. Dlouho využívané volné trhy se v několika posledních letech mění. Světová obchodní organizace (WTO) ztrácí na významu, cla se zvyšují. Rusko začalo, Amerika hrozí a dalším modelovým příkladem bude právě brexit. Všechny statistiky potvrzují, že se Evropská unie nemůžeme vzdát exportu. Více než polovina německých mléčných výrobků se v Německu neprodá a přes 10 % mléka musí EU vyvést do třetích zemí.

Několik údajů a postřehů účastníků panelové diskuse

Šéfredaktor časopisu „top agrar“ a moderátor panelové diskuse L. S. Pals upozornil, že přibližně polovina v Německu vyrobeného mléka jde na export. Znamená to, že jeho výrobci a zpracovatelé musí rovnoměrně zohledňovat domácí a zahraniční trhy. Není to však snadné, poněvadž vývoj trhů není zdaleka homogenní:

- podpora domácího trhu s mlékem se stále více zaměřuje na pohodu zvířat a ochranu životního prostředí. Náklady rostou, výroba se zdražuje;
- paralelně s tím dále pokračuje globální prolínání trhů s agrárními surovinami a potravinami;
- současně rostou některé politikou indukované omezující tendence. Týká se to např. cel, prokazování původu a importního embarga. Některé z uvedených tendencí jsou již částečně realitou v praxi.

Ředitelka Spolkového sdružení chovatelů skotu a prasat B. Lind uvedla, že v roce 2018 bylo z Německa exportováno kolem 130 tis. kusů plemenného skotu. Současná soběstačnost v produkci hovězího a telecího masa se v Německu pohybuje kolem 100 %. Z této skutečnosti vyplývá, že nestačí soustředění pouze na domácí trh, ale je nezbytné zajišťovat dodávky i na trhy v zahraničí. Proto němečtí chovatelé dojníc potřebují, stejně jako všichni další zemědělci, jasnou agrární perspektivu, která musí vyústit do spolehlivých rámcových podmínek agrárního sektoru. Na jejich základě lze pak zvolit správnou strategii výroby včetně případných exportů.

Podle předsedy představenstva mlékárny Hochwald Milch eG P. Manderfelda se novým slovem stává termín „globalizace“, který zahrnuje pro řadu spotřebitelů bezprostřední region z hlediska domácího trhu. Vychází z kombinace slov globalizace a lokalizace. Popisuje produkty nebo služby, které jsou vyvíjeny a distribuovány globálně, a jsou navrhovány tak, aby se přizpůsobily uživateli nebo spotřebiteli na místním trhu (Wikipedie, 2019). Rostoucí požadavky spotřebitelů na regionalitu představují pro mlékárny výzvu, ale i šanci. Za ještě významnější faktor je se zřetelem na objem vyráběného zboží nutno považovat export, který zahrnuje zhruba polovinu zpracovaného mléka (máslo, sýry, sušené mléko aj.).

K. T. Nielsen, vedoucí oddělení komunikace mlékárenské společnosti Arla Foods, uvádí, že z dlouhodobého hlediska je podstatná část růstu stimulována mezinárodními trhy. Z výsledků roku 2018 je zřejmé, že inovovaná nabídka zaměřená na zákazníky a spotřebitele vyvolává solidní a ziskový růst. Motorem růstu a inovací jsou „silné“ značky, jako např. Arla Skyr, Arla Bio Nur, Starbucks aj.

K problematice hospodaření v horských alpských regionech Itálie se vyjádřil J. Reinalter, předseda spolku alpského salašnictví Jižního Tyrolska. Mimo jiné uvedl, že k ekonomickému využití ztížených podmínek v horských oblastech je nutno zvyšovat přidanou hodnotu výrobků a doufat, že jejich původ spolu s turistikou zvýší jejich atraktivnost.

Druhý jednací den – stručný výťah z vybraných přednášek

Mezinárodní trhy s mlékem začátkem roku 2019

(M. Wohlfarth, ředitelka, ZMB, GmbH)

- mezi roky 2004 až 2018 se ve světovém měřítku zvýšila výroba všech druhů mléka z 632 na 841 mil. tun, to je o 209 mil. tun a 33 %. Výroba mléka rostla ve všech letech (o 1,1 až 3,0 %), a přes horké a suché léto 2018 v Evropě a nepříznivé podmínky v dalších regionech (např. horka v Austrálii a vysoké srážky v Jižní Americe) se v roce 2018 zvýšila o 1,6 % (graf 1);
- mezi roky 2017 a 2011 se výroba kravského mléka ve světě zvýšila o 58,3 mil. tun a 9,5 % a meziročně v roce 2017 o 10,5 mil. tun a 1,6 % (tab. 1). V obou časových periodách bylo nejvyšších absolutních i relativních přírůstků produkce kravského mléka dosaženo v Asii.
- v roce 2019 se na světových trzích očekává „zotavení“ mléčných bílkovin, pozitivní vliv vysoké ceny mléčného tuku (máslo) na ceny mléka a příznivý vývoj ceny sýrů;
- po zřetelné stagnaci v letech 2014 až 2017 se poptávka po mléčných výrobcích na světových trzích výrazně zvýšila. Při kolísající produkci kravského mléka (graf 2) zůstává největším dovozcem mléčných

výrobníků Čína. Největší přírůstek čínské poptávky zaznamenaly sušené odstředěné mléko, sušená syrovátka a sýry;

- produkce kravského mléka v EU-28 bude v první polovině roku 2019 zřejmě nižší než v roce 2018. Vývoj ve druhém pololetí 2019 bude záviset na vývoji počasí;
- exporty z EU v roce 2018 stagnovaly, což snížilo jejich podíl na světových trzích;
- mezi externí zčásti nepředvídatelné faktory vývoje sektoru mléka patří politické a ekonomické podmínky neovlivnitelné aktéry mléčného trhu. Pro EU představuje největší riziko neřízený brexit, dalšími může být vývoj obchodních vztahů mezi USA a různými světovými regiony a zpomalení hospodářského růstu v Číně;
- nákupní ceny mléka se koncem roku 2018 v Německu a v dalších státech unie mírně snížily. Zřetelné zvýšení cen sušeného odstředěného mléka, stabilní situace u sýrů a poměrně vysoké tržby za máslo dovolují v roce 2019 očekávat stabilní ceny mléka. Tento názor podporuje i vývoj cen mléčných výrobků na světových trzích v prvních dvou měsících roku 2019.

Zpeněžování mléka v rámci sdružení chovatelů
(H. Roth, mlékárna Oberfranken West eG)

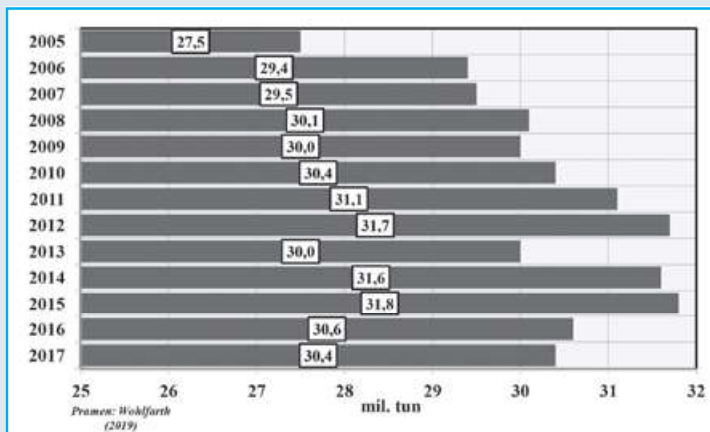
Tab. 2 Základní údaje o podniku pana H. Rotha a dosahovaných výsledcích

Charakteristika podniku		Dosahované výsledky	
pracovníci - členové rodiny (n)	3	roční dojivost na krávu (kg)	10 732
zemědělská půda (ha)	145	tučnost mléka (%)	4,09
z toho trvalé travní porosty (ha)	45	obsah bílkovin v mléce (%)	3,67
nadmořská výška (m)	304	tuk + bílkoviny v mléce (kg/rok)	832
krav (plemeno fleckvieh) (n)	110	nejvyšší dojivost (kg/2015)	11 105
dojící roboty (n)	2	PSB (tis./ml)	100
kukuřice na siláž (ha)	33	roční obměna stáda krav (%)	33
krmné plodiny na orné půdě (ha)	14	věk při prvním otelení (měs.)	28 až 29
pšenice (ha)	55	telat na krávu a rok (n)	1,25
ječmen ozimý (ha)	19	mezidobí (dny)	366
dobytých jednotek (n/ha)	0,9	inseminační interval (dny)	52

Pramen: Roth (2019).

Autor tohoto příspěvku je předsedou představenstva v uvedené mlékárně a současně vlastní podnik zaměřený na výrobu mléka. Dojnice má ustájeny ve třídě boxové stáji, krmiva jsou od roku 2009 dávkována samochodným míchacím krmným vozem. Krmná dávka je složena ze dvou třetin z kukuřičné a z jedné třetiny z travní siláže a z 20 až 28 dalších komponent. V dojících robotech krávy denně spotřebují 2 až 4 kg jaderných krmiv. Několik dalších údajů o podniku a o dosahovaných výsledcích uvádí tab. 2.

„Družstevní“ mlékárna se zvětšovala slučováním s řadou menších mlékáren. Nová byla vybudována

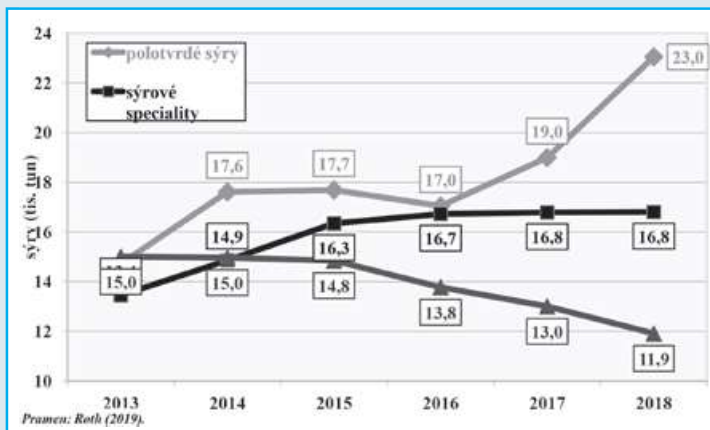

Graf 2 Výroba kravského mléka v Číně (mil. tun)

v roce 1993, přičemž od roku 1992 dosáhly investice do mlékárny 110 mil. €.

Mléko v současné době dodává 760 chovatelů, roční objem dodaného mléka kolísá mezi 40 tis. až 20 mil. kg. Při určité meziroční variabilitě se dodávky mléka zvýšily ze 156,5 mil. kg v roce 1994 na 438,0 mil. kg v roce 2019, to je o 281,5 mil. kg a 180 %. Z očekávaného celkového objemu dodávek k 1. 7. 2019 bude kolem 63 % tvořit mléko geneticky neupravené, 22 % mléko konvenční a 15 % bio mléko. Z údajů v grafu 3 vyplývá, že v letech 2013 až 2018 se v mlékárně Oberfranken West výrazně zvýšila výroba polotvrdých sýrů (o 53 %), nižší nárůst byl u produkce sýrových specialit (o 25 %) a přibližně o 20 % poklesla výroba tvrdých sýrů. Kolem 24 % z objemu vyrobených sýrů je exportováno do třetích zemí. Mezi zásady platné pro všechny dodavatele patří např.:

- cena mléka není odstupňována v rozmezí dodávek mezi 40 tis. až 20 mil. na podnik ročně;
- není stanoven strop pro nákup podílů (1 podíl = 40 € na 1 000 kg dodaného mléka);
- náklady na svoz mléka dosahují 0,50 až 1,75 centu za kg;

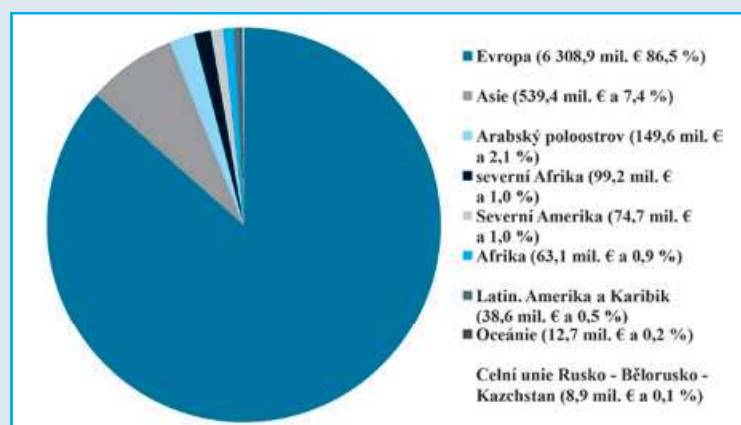

Graf 3 Produkce sýrů v mlékárně Oberfranken West (tis. tun)

Tab. 3 Ukazatele výroby mléka v Německu

Ukazatel	jednotka	výsledek	
podíl výroby mléka na světové produkci	%	5	
stupeň soběstačnosti celkem	%	> 100	
z toho: čerstvé mléko		117	
z toho: sýry		125	
z toho: sušené odstředěné mléko		421	
export mléka (ve formě sýrů, sušeného mléka aj.)	%	50	
podíl exportů z celkové výroby (2017)	čerstvé mléko	%	20
	sýry		49
	kondenzované mléko		87
	sušené odstředěné mléko		93
	sušená syrovátka		94
dovozy v mléčných ekvivalentech	mil. tun	12,6	
	% exportů	76	

Pramen: Nieberg (2019).

Graf 4 Německé exporty mléka a mléčných výrobků (2016)

- existuje čekací listina pro potenciální nové a výpočetní doba (2 roky) pro stávající členy;
- v únoru 2019 byl průměr cen za mléko konvenční 35,75 centu, za geneticky neupravené 36,95 centu a za bio 49,50 centu při obsahu tuku a bílkovin 4,2 a 3,4 %.

Mezi hlavní cíle pro nastávající období patří neprosazování růstu za každou cenu, zvyšování jakosti produkce a její prodej za co nejvyšší ceny, vývoj specialit v resortu měkkých sýrů a zvládnutí výměny generací v řízení mlékárny.

Udržitelnost v globální soutěživosti

(H. Nieberg, Thünen-Institut für Betriebswirtschaft)

V poměrně obsáhlém referátu autorka charakterizuje snahu německých a mezinárodních mlékárenských společností o vytvoření a do praxe zavedení tzv. „modulů udržitelnosti“, které by měly umožnit zlepšování životního a přírodního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, ochrany zvířat a realizaci další požadavků a podnětů spotřebitelů. Několik údajů o výrobě a exportech mléka v Německu v tab. 3 a grafu 4 potvrzuje, že jde o celosvětově významný úkol.

V Německu je do „udržitelného modulu“ zapojeno 34 mlékáren, přičemž zhruba 6 000 výrobců mléka vyplnilo v rámci této aktivity speciální dotazník. Modul v současné době zahrnuje více než 80 kritérií z oblasti ekonomiky, ekologie, sociálních věcí a pohody zvířat. Jeho pomocí mohou mlékárny a chovatelé prokázat, že udržitelnost sledují systematicky. Ze získaných dat může chovatel zjistit, co ostatní producenti mléka vykonávají lépe a co se mu podařilo zlepšit, resp. co se v jeho podniku zhoršilo. Aktuální pozici, resp. zlepšení nebo zhoršení v „udržitelném modulu“, mohou posoudit i mlékárny a celý sektor mléka.

Mezi přední podniky v oblasti „udržitelnosti“ sektoru mléka patří nizozemská mlékárenská společnost FrieslandCampina. Mezi její cíle patří:

- zachování pastevních ploch;
- kontinuální zlepšování zdravotního stavu a ochrany zvířat;
- udržování biologické rozmanitosti;
- snížení spotřeby nedostatkových přírodních zdrojů, zejména vody, surovin a fosilních paliv;
- udržení produkce skleníkových plynů v roce 2020 jako v roce 2010 i při růstu výroby mléka;
- chovatelé, kteří stanovené požadavky plnit mohou a chtějí, obdrží za to prémii.

První německé výsledky „udržitelného modulu“ poukázaly na silné stránky výrobců mléka a současně na další růstový potenciál u kritérií dalších.

Možnosti mléčných trhů v jižní Asii a v Číně (M. K. Ledman, Rabobank)

Čína je největším dovozcem mléčných výrobků, současně ale i jedním z největších světových výrobců mléka. V roce 2018 dosáhla produkce mléka v Číně kolem 31 mld. litrů, což je o málo méně než byla výroba mléka v Německu. Po Novém Zélandu je Čína s produkcí 1,3 mil. tun druhým největším producentem sušeného plnotučného mléka, pro uspokojení domácí poptávky ročně dováží zhruba 500 tis. tun této komodity.

Indie je státem s největší produkcí a spotřebou mléčného tuku a s minimálním exportem. EU a USA jsou dalšími největšími regiony s produkcí másla, ale stejně jako u sýrů je jeho hlavní část spotřebována v tuzemsku. Proto je největším světovým exportérem másla s téměř 500 tis. tunami Nový Zéland. Poptávka Číňanů po másle se v posledních letech zvýšila a jako největší dovozce mléčného tuku (113 tis. tun) překonala v roce 2018 Rusko. Předpokládaný stručný vývoj trhů s mlékem v Číně a v jižní Asii je uveden v tab. 4.

Zbývající odborné referáty

Ředitel Spolku pro obchodní značky Ch. Köhler se zaměřil na téma „Značky a mléko - šance a rizika tvorby a udržování“. Vedle historie, významu, tradic, vlivu na

Tab. 4 Výhled vývoje trhů s mlékem v Číně a v jižní Asii

Ukazatel	Čína	jižní Asie
růst, demografická změna, politika	Čína dále poroste, ale pomaleji – nová normální situace	rostoucí poptávka a zvyšující se závislost na importech
nové chuťové trendy, obchodování, elektronické obchody	větší spotřeba / importy vysoce kvalitních potravin – orientace na hodnotu	dlouhodobě rostoucí poptávka po kvalitním zboží – aktuálně vyšší spotřeba
více produkce s nižšími náklady	přínosy z vyšší produktivity a nutnost ekonomické reformy na straně nabídky	plánované státní vývojové programy ke zvýšení efektivnosti sektoru mléka
obchod a off/onshore investice	rozšíření obchodu a offshore investic	kolísání jihoasijské měny je cenovým rizikem – zajištění pomocí onshore investic

Pramen: Ledman (2019).

rozhodování kupujících a řady dalších funkcí upozornil na jedinečnost každé obchodní značky, která zahrnuje jakost, identifikovatelnost a atraktivnost pro spotřebitele.

Přednášku „*Konkurenceschopnost ve výrobě mléka - co stojí nové produkční standardy?*“ prezentoval poradce C. Schnakenberg. Podrobně se věnoval situaci, kdy zvyšování zákonných požadavků na skladování kejdy a siláže a na odpadovou kanalizaci farem stejně jako snaha vyhovět požadavkům obchodu a spotřebitelů, např. na výrobu mléka bez genetických úprav, vyžaduje v mnoha podnicích značné investice.

Závěr

Vzhledem k vysokým počtům účastníků všech uplynulých deseti „mléčných fór“ i na řadě obdobných předchozích akcí je zřejmé, že je na nich projednávána v době konání aktuální problematika výroby mléka. Platí to i pro skončený letošní ročník fóra. Hlavní pozornost byla zaměřena na exporty a domácí spotřebu mléka a mléčných výrobků, na mezinárodní trhy, na konkurenceschopnost a udržitelnost výroby mléka v Německu a v mezinárodním měřítku apod. Tradiční problémy výroby mléka, jako jsou výživa a krmení, produktivita práce, užitkovost, technologické systémy, regulace produkce, zdravotní stav zvířat, podrobnější analýzy vývoje nákupních cen aj. budou zřejmě předmětem dalších fór, seminářů a chovatelských akcí.

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu MZE-RO0718

Převzato z periodika Zemědělec č. 23/2019

Seznam použité literatury

- Köhler, Ch. (2019): Marke und Milch - Chancen und Risiken von Markenaufbau und -pflege. 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.
- Ledman, K (1990): Welche Möglichkeiten bieten die Milchmärkte in Südostasien und China? 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.
- Lind, B., Manderfeld, P. Hielsen, K. T., Reinalter, J. (2019): Diskuse k problematice „Export oder Heimatmarkt – Wo liegt die Zukunft?“ 10. Berliner Milchforum, Podiumsdiskussion, Tagungsbroschüre.
- Nieberg, H. (2019): „Sustainability“ im globalen Wettbewerb - Mit dem Nachhaltigkeitsmodul auf dem Weg. 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.
- Pals, L. S. (2019): Úvod do problematiky „Export oder Heimatmarkt – Wo liegt die Zukunft?“ 10. Berliner Milchforum, Podiumsdiskussion, Tagungsbroschüre.
- Roth, H. (2019): Vermarktung in der Wertschöpfungskette - Erfahrungen eines Genossen. 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.
- Schnakenberg, C. (2019): Wettbewerbsfähigkeit der Milcherzeugung - Was kosten neue Produktionsstandards? 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.
- Stahl, P. (2019). Milchwirtschaft 2019 im internationalen Handel – Chancen und Risiken. In: 10. Berliner Milchforum, Tagungsbroschüre.
- Wikipedie (2019): Globalizace. https://cs.wikipedia.org/wiki/Globalizace#cite_note-1. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nst/s.7006-11>.
- Wohlfarth, M. (2019): Internationale Milchmärkte im Frühjahr 2019. 10. Milchforum, Berlin, 22. März 2019.

Korespondující autor:

Ing. Jindřich Kvapilík, DrSc.

Výzkumný ústav živočišné výroby v.v.i., Chov skotu

Přátelství 815, 104 00, Praha 10 - Uhřetěves

E-mail: kvapilik.jindrich@vuzv.cz

Přijato do tisku: 11. 6. 2019

Lektorováno: 12. 6. 2019

INFORMACE

BEZMASOU STRAVU PREFERUJE DESETINA MLADÝCH ČECHŮ

Časopis Retail News ve svém červnovém čísle uveřejnil informace z aktuálního průzkumu společnosti Ipsos provedeného pro Asociaci společenské odpovědnosti. Podle něho stravu s vyloučením masa (vegan, vegetarián, pescatarian) preferuje 5% Čechů, mezi mladými lidmi od 18 do 34 let je to až 10%. Až třetina populace plánuje konzumovat více rostlinných produktů a zároveň méně masa a živočišných produktů, více než polovina populace to neplánuje. 90 % populace jí vše bez omezení, tedy pravidelně konzumuje potraviny rostlinného i živočišného původu. To je více než světový (73 %) i evropský (76 %) průměr. 69% zaznamenalo, že v obchodech dochází k růstu nabídky rostlinných produktů a 45% je přesvědčeno, že živočišná produkce má negativní dopad na životní prostředí.

Retail News, ročník 9, č. 6/2019, s. 12.